

Geachte heer/mevrouw,

Via deze weg wil ik graag reageren op de internetconsultatie Wet stikstofreductie en natuurverbetering. Voordat ik inhoudelijk wil ingaan op de voorgestelde wetgeving, kan ik niet onvermeld laten dat de reactietermijn van 27 mei tot en met 3 juni 2020, dus slechts vier werkdagen, ongehoord kort is. Ondanks dat dit achteraf is proberen weg te poetsen is dit ongehoord en ongekend kort zeker voor de impact die deze Wet stikstofreductie en natuurverbetering tot gevolg heeft voor verschillende belanghebbenden.

De stikstofproblematiek leidt er toe dat er snel tot actie over wenst te worden gegaan door de overheid. Echter, dient er zeker rekening te worden gehouden met de zorgvuldigheid waarmee nieuwe wetgeving dient te worden getoetst aan belanghebbenden. Om hiermee te voorkomen dat de wetgeving een totaal andere uitwerking krijgt dan door de Minister bedoeld.

Het huidige wetsvoorstel bevat een drietal belangrijke punten waarop ik graag in zou willen gaan.

1. Streefwaarde (art. 1.12a) t.a.v. vermindering van de ammoniakdepositie.
2. Programma met maatregelen om minder stikstofdepositie en natuurverbetering te realiseren
3. Monitoring/bijsturen maatregelen en de daarbij behorende streefwaarde

Bovenstaande punten worden middels een AMvB toegevoegd in de Wet natuurbescherming

Streefwaarde (art. 1.12a)

De streefwaarde wordt steeds na max. 6 jaar geactualiseerd, zodat de depositie op termijn wordt verminderd tot een niveau dat nodig is voor het bereiken van een gunstige staat van de instandhouding. Op deze manier heeft de wetgever gepoogd om een stip op de horizon te zetten. Echter, naar mijn idee is deze stip op de horizon wellicht te duidelijk. De vraag is in hoeverre het hier gaat om een streefwaarde en of de streefwaarde ook naar beneden kan worden aangepast. Vanuit het wetsvoorstel lijkt het er op gericht om de streefwaarde zo laag mogelijk te krijgen. De vraag die opdoemt is, zorgt dit er niet voor dat deze waarde koste wat kost dient te worden behaald. Ook als dit ten koste gaat van de economische ontwikkeling en daarmee de werkgelegenheid en de leefbaarheid van een gebied. Niemand wil toch dat Nederland een uitgehold natuurgebied wordt zonder economische mogelijkheden en een uitholling van het platteland. Zonder werkgelegenheid en economie is er namelijk geen natuur mogelijk en is recreëren in de natuur onbetaalbaar. Door in de wetgeving de streefwaarde nadrukkelijk aan de instandhouding te koppelen is er geen sprake meer van een goede balans tussen natuur en economische ontwikkeling.

In art. 2.1 spreekt men er over dat in 2030 de depositie van stikstof op ten minste 50% van het areaal van de voor stikstof gevoelige habitats in Natura 2000 – gebieden niet groter is dan de hoeveelheid in mol per hectare per jaar waarboven verslechtering van de kwaliteit van die habitats niet is uit te sluiten. Dit is de streefwaarde genoemd in artikel 1.12a. De vraag die nu opdoemt is, blijven de huidige N2000 gebieden bestaan of worden er wellicht in de toekomst weer nieuwe N2000 gebieden aangewezen gericht op de vermindering van economische activiteit in 'landelijk' Nederland.

Programma met maatregelen om minder stikstofdepositie en natuurverbetering te realiseren

Op grond van de vogel- en habitat richtlijnen dient er bij de keuze van maatregelen en het tempo van het nemen van de maatregelen dient ook rekening te worden gehouden met de economische belangen. In dit geval wordt er door de Minister volstrekt aan voorbij gegaan. Door enkel de keuze te maken voor natuurverbetering en geen rekening te houden met de economische en daarmee ook

sociale belangen in een gebied zorgt dit er uit eindelijk voor dat een leefomgeving geen bestaansrecht meer heeft. Agrarische ondernemers vertrekken en daarmee de bijbehorende werkgelegenheid. Denk hierbij aan toeleveranciers. Een gemiddeld melkveebedrijf heeft 10 medewerkers in dienst. Indien een geheel gebied leegloopt, zorgt dit uiteindelijk ook voor de sociale aspecten, zoals het leeglopen van scholen, verenigingsleven, detailhandel en horeca. Er is immers geen kapitaal meer om uit te geven beschikbaar. De werkgelegenheid vertrekt en daarmee de bijbehorende bewoners. Zij trekken naar de banen op andere plekken in het land waar nog wel werkgelegenheid is. Gevolg is dat er nog meer druk ontstaat op de bouw, immers er moeten nieuwe woningen gebouwd worden in de buurt van 'het werk'. Indien hier niet aan wordt voldaan zullen er meer infrastructurele stromingen plaatsvinden, hetgeen betekent meer wegen die dienen te worden aangelegd, meer auto's die stikstof uitstoten en meer bewoners dichter op elkaar.

Daarnaast lees ik dat de Minister stikstofruimte wil creëren door het opkopen van o.a. boerderijen. Mijn inziens is dit niet de wijze waarop ruimte kan worden gemaakt. Het is een zeer kostbare operatie en daarnaast zorgt dit voor een dusdanig kleine opbrengst in vermindering van de stikstofuitstoot dat de uiteindelijke vermindering haast niet te voorzien is. Ik denk dat een vermindering juist kan worden gevonden in innovatie en laat de Nederlandse agrariër hier nu een kei in zijn. Nederland staat wereldwijd bekend om zijn innovatieve kwaliteiten, zijn ondernemersgeest zorgt ervoor dat milieudoelen worden behaald. De agrarische sector is de enige sector in Nederland die duidelijk voor ogen heeft wat haar uitstoot is. Dit in tegenstelling tot verschillende andere sectoren. De afgelopen 50 jaar is de agrarische sector al enorm gekrompen en zowel in aantal als stikstofuitstoot, echter andere sectoren zijn gegroeid. Denk hierbij aan de luchtvaart, scheepsvaart, autoverkeer. Deze sectoren zijn gegroeid maar weten nauwelijks waar zij verantwoordelijk voor zijn. Door een ieder verantwoordelijk te maken en niet alleen de agrarische sector kunnen Nederlandse ondernemers innoveren. Echter, belangrijk is dat de Minister haalbare doelen voor ogen heeft. De minister zou de gelden die zij beschikbaar wil stellen voor de opkoop van boerderijen kunnen gebruiken om zij die verder willen te helpen met het innoveren van de stallen. Dit zal een veel groter effect hebben. Daarbij komt dat deze ondernemers gemotiveerd worden en blijven om verder te gaan met de onderneming en het daarnaast ook haalbaar is om er ook nog een boterham mee te verdienen. Voorkomen dient te worden dat de Minister niet alleen de sleutel krijgt van de 'stoppers' maar ook de sleutel krijgt van de jonge boer, de toekomst. De manier waarop de Minister zonder participatie van de sector besluiten neemt, past dan ook niet binnen de visie die de overheid heeft om de burger mee te laten participeren in zowel wet als regelgeving en ze betrokken te maken.

Monitoring/bijsturen maatregelen en de daarbij behorende streefwaarde

Op basis van de huidige monitoring zal er elk jaar de depositie van de stikstof in een gebied worden gemeten. Gevolg is dat het uiteraard kan zijn dat er een jaar net iets meer stikstof in een bepaald gebied terecht is gekomen, terwijl dit een uitzondering kan zijn. Gevolg kan zijn dat er direct wordt bijgestuurd via het dashboard hetgeen op langere termijn juist schadelijker kan zijn. Denk hierbij aan extra verkeersbewegingen, waar door de ondernemer geen invloed op kan worden uitgeoefend. Uiteraard dient te worden gemonitord, echter is het niet te achterhalen welke sector zorgt voor welke stikstofuitstoot indien dit op voorhand nog niet duidelijk is. Daarmee kan de agrarische sector nog zo haar best doen om de stikstof uitstoot te verminderen als dit door een andere sector teniet wordt gedaan.

Met vriendelijke groet,

Mr. A.Y.N. Lukas